

فهرست عناوین و چکیده مقالات

مجله پژوهش‌های حقوقی

علمی - ترویجی

سال هفتم - شماره ۱۴

پاییز - زمستان ۱۳۸۷

ترتیب انتشار: دوفصلنامه

زمینه فعالیت: علوم انسانی (حقوق)

شماره صفحات: ۴۷۲

شماره ثبت بین‌المللی مجله: ۱۶۸۲-۹۲۲۰

صاحب امتیاز: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهردانش

مدیر مسئول: دکتر وحید اشتیاق

سرمدیر: دکتر سیدقاسم زمانی

بها: ۳۰.۰۰۰ ریال

نام و نشانی چاپخانه: رامین - تهران، خیابان جمهوری اسلامی، کوچه نوبهار، پلاک ۱۹، ۶۶۷۴۸۱۷۴

نشانی دفتر مجله: تهران، خیابان سنائی، خیابان نهم، کوچه گیلان، پلاک ۵، کد پستی ۱۵۸۵۷۴۳۱۱۱

سندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۴۵۳۹ تلفن: ۴-۸۸۱۱۵۸۱ نامبر: ۸۸۱۱۵۸۰

<http://www.sdil.org> email: journal@sdil.org

♦ دیوان کیفری بین‌المللی و صدور قرار جلب «عمرالبشیر»

دکتر سیدقاسم زمانی

چکیده: در چهارم مارس ۲۰۰۹ (۱۳ اسفند ماه ۱۳۸۷) به رغم فشارهای بین‌المللی مختلف، دیوان کیفری بین‌المللی قرار جلب رئیس‌جمهور سودان حسن «عمرالبشیر» را به اتهام مشارکت غیرمستقیم در ارتکاب جنایات جنگی و جنایات علیه بشریت در دارفور سودان صادر نمود. صدور قرار جلب رئیس‌جمهور کشوری که هنوز عضویت اساسنامه دیوان را نپذیرفته است از آن روی امکان‌پذیر گشته که شورای امنیت در ۳۱ مارس ۲۰۰۵ در قالب فصل هفتم منشور و طی قطعنامه ۱۵۹۳، وضعیت دارفور سودان را به دیوان کیفری بین‌المللی ارجاع داد. تعقیب «عمرالبشیر» توسط دیوان کیفری بین‌المللی که واکنش‌های مختلفی را در سطح منطقه و جهان دامن زده است، جلوه‌ای از همکاری مراجع سیاسی و قضائی در پایان بخشیدن به بی‌کیفری جرائم بین‌المللی، و ترسیم رابطه عمیق میان صلح و عدالت بین‌المللی است.

♦ قتل و صدمه بدنی در منازعه

دکتر منصور رحمدل

چکیده: علی‌رغم آنکه قاضی همیشه در صدد کشف حقیقت امر و تعیین فاعل عمل مجرمانه است ولی متأسفانه در همه موارد امکان چنین امری وجود ندارد. در این گونه موارد قانون‌گذار در واقع برای فصل خصومت و نه کشف حقیقت چاره اندیشی می‌کند. چاره اندیشی مقنن در این مورد جنبه مصلحتی دارد و حق مدارانه نیست. چون ممکن است فردی بی‌آنکه مرتکب عمل مادی منجر به نتیجه خاص شده باشد به جای دیگری مجازات شود. در اینجا می‌توان از مفروض انگاشتن عنصر مادی جرم توسط قانون‌گذار سخن گفت و ماده ۶۱۵ قانون مجازات اسلامی در باب قتل و صدمات بدنی در حین نزاع را می‌توان از این گونه موارد دانست. این مقاله ابعاد مختلف این امر را مورد بررسی قرار داده است.

♦ تحقیق و توسعه فناوری نانو از نگاه حق بر سلامتی

جواد شجاع

چکیده: کنترل و دستکاری مواد در مقیاس نانو، کاربردهای گوناگونی در حوزه‌های علمی مختلف چون پزشکی، الکترونیک، انرژی، محیط زیست، مواد و غیره نوید می‌دهد. دانشمندان معتقدند که با استفاده، کنترل و دستکاری مواد در مقیاس نانو یا فناوری نانو می‌توان گامی مهم در راه رسیدن به رفاه برداشت. چنین کاربردهایی همچنین می‌تواند زمینه تحقق حق بر سلامتی را هموارتر کند. بنابراین، در این مقاله علاوه بر اینکه حق بر سلامتی و قلمروهای آن را بررسی خواهیم کرد، آثار فناوری نانو بر هر یک از این قلمروها به طور مجزا بررسی خواهند شد. در نهایت مقاله نتیجه می‌گیرد که علی‌رغم اینکه فناوری نانو می‌تواند قلمروهای حق بر سلامتی را بهبود بخشد، اما این فرصت علمی و فناوری برای

تحقق حق بر سلامتی با دو چالش اساسی روبرو است؛ به عبارتی، سیاستگذاران علم و فناوری نانو باید علاوه بر اصلاح و توسعه راهکارهای حل بحران ناشی از سیاست‌های حاکم بر تجارت بین‌المللی و حقوق مالکیت فکری، برخی از نگرانی‌ها در خصوص آثار زیانبار نانومواد را نیز پاسخ دهند.

◆ چالش‌های مفهوم رزمنده در حقوق بشردوستانه بین‌المللی در عصر مبارزه با تروریسم

آرامش شهبازی

چکیده: با اوج گرفتن مبارزه با اقدامات تروریستی، استعمال واژه «رزمندگان غیرقانونی» در ادبیات حقوق بین‌الملل بیش از پیش شایع شده است. مشارکت غیرقانونی افراد در مخاصمات مسلحانه گواینکه باعث می‌شود نتوان آنها را پس از دستگیری، اسیر جنگی و متمتع از حقوق زندانی جنگی قلمداد کرد اما این امر به آن معنا نیست که این اشخاص از هیچ حمایتی در حقوق بشردوستانه بین‌المللی و حقوق بشر برخوردار نباشند. کنکاش در مفهوم رزمنده در حقوق بشردوستانه بین‌المللی و تعمیم حمایت‌های بین‌المللی به رزمندگان غیرقانونی محور اصلی این مقاله را تشکیل می‌دهد.

◆ ادغام شرکت‌های تجاری از منظر قوانین ایران

صبا حقیقت

چکیده: ادغام شرکت‌های تجاری به جنبه‌های مختلف سرمایه‌گذاری، استراتژی و مدیریت اشخاص حقوقی اشاره می‌کند و هدف از آن گسترش اقداماتی است که در اغلب موارد به توسعه دراز مدت در سوددهی آنها منجر می‌شود. بسیاری بر این باورند که وجود ادغام‌ها و فعالیت‌های ناشی از آن منجر به ایجاد صنایع بزرگ انحصاری می‌شود که نهایتاً به حال مصرف‌کنندگان سودمند نخواهد بود، اما باید اعتراف کرد که نتیجه در همه موارد یکسان نیست و در بسیاری از موارد اندوخته مصرف‌کنندگان و کارفرمایان تجاری با این اقدام‌ها غنی‌تر گردیده است. لذا اغلب کشورها از جمله ایران به منظور شکوفایی اقتصاد ملی نیازمند قوانینی هستند که در عین شفاف و جذاب ساختن محیط کسب و کار، با توجه به ویژگی‌های ملی و در تعامل با تحولات اقتصاد جهانی، از حقوق فعالان این عرصه پشتیبانی کنند.

◆ تحریم هوایی ایران با رویکردی به کنوانسیون شیکاگو

اعظم زارع چاهکی

چکیده: افزایش امنیت در حمل و نقل بین‌المللی با تلاش‌های خطوط هوایی در جهت به دست آوردن ناوگانی جدید و ایمن میسر می‌باشد. از اهداف اصلی این مقاله بررسی قوانین تحریم سال ۱۹۹۵ ایالات متحد آمریکا علیه خطوط هوایی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. با بررسی حقوقی مفاد قانون تحریم به این نتیجه رسیده‌ایم که تحریم‌های هوایی علیه کشورمان با روح و متن کنوانسیون هواپیمایی کشوری مطابق نمی‌باشد. بنابراین از ایکائو به عنوان سازمان تخصصی سازمان ملل انتظار می‌رود که فشارهای عمومی بین‌المللی را بر ایالات متحد به عنوان عضوی از کنوانسیون در خصوص حذف تحریم‌ها اعمال نماید.

موضوع ویژه: چالش‌های معاملات املاک در نظام حقوقی ایران

◆ نقش سند رسمی در بیع املاک

دکتر حمید ابهری

چکیده: پس از تصویب قانون ثبت اسناد و املاک در سال ۱۳۱۰، یکی از مهمترین مسائل مربوط به بیع املاک، نقش سند رسمی در این معامله بوده است. در این زمینه دو دیدگاه عمده وجود دارد: برخی، تنظیم سند رسمی را یکی از ارکان بیع دانسته و بدون این سند، بیع را کامل نمی‌دانند. برخی دیگر، بیع املاک بدون تنظیم سند رسمی را معتبر می‌دانند ولی بیع واقع شده را با سند عادی قابل اثبات نمی‌دانند و به عبارت دیگر، تنظیم سند رسمی را برای اثبات بیع، لازم می‌دانند. در این تحقیق، ضمن بیان دیدگاه‌های مختلف، خواهیم دید که در مورد نقش سند رسمی در بیع املاک نمی‌توان قاعده واحدی ارائه داد بلکه در مورد املاک دارای سابقه ثبتی و املاک فاقد این سابقه باید قائل به تفکیک شد. در برخی از این املاک، تنظیم سند رسمی از ارکان بیع می‌باشد، در برخی دیگر، سند رسمی نقش اثباتی دارد و در بعضی موارد، سند رسمی نقشی در وقوع بیع ندارد. توجه به تقسیم‌بندی مذکور و مبانی وضع مقررات ثبتی، می‌تواند یکی از چالش‌های موجود درباره بیع املاک (اختلاف آراء درباره نقش سند رسمی در این عقد) را برطرف نماید.

◆ درآمدی بر جایگاه دفاتر اسناد رسمی در تنظیم معاملات املاک و خلأهای حقوقی آن

محمد کاظم حبیب‌زاده

چکیده: در این نوشته، با اشاره به فواید و اهمیت ثبت معاملات املاک در دفاتر اسناد رسمی و مزایای غیر قابل انکار اسناد رسمی، در پی پاسخ به این سؤال هستیم که چه عواملی سبب شده است که مردم در معاملات مربوط به اموال غیرمنقول به اسناد عادی روی آورند و هدف قانون‌گذار از مواد ۲۲ و ۴۶ و ۴۷ قانون ثبت برآورده نگردد.

◆ چالش‌ها و نارسایی‌های موجود ناشی از درج قیمت منطقه‌ای به جای قیمت واقعی در اسناد رسمی معاملات املاک

حسین قربانیان

چکیده: از دیرباز تمایل افراد برای تنظیم سند رسمی، در جهت رسمیت بخشیدن به اعمال حقوقی خود، وجود داشته و افراد مایلند برای جلوگیری از چالش‌ها و مشکلات اثباتی آتی، به این امر مبادرت ورزند. در تنظیم اسناد معاملات غیرمنقول قطعی، دفاتر اسناد رسمی، با درج قیمت معاملاتی و منطقه‌ای املاک لزومی به درج قیمت واقعی، که مورد نظر متعاملین بوده است، نمی‌بینند و به این امر اکتفاء می‌نمایند. در حالی که در صورت بروز اختلاف، مدعیان بر مبنای قیمت واقعی و قیمت منطقه‌ای مندرج در سند، حسب مورد، هر یک به سود خویش بهره می‌جوید. آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های فعلی نیز تاکنون به یکسان‌سازی رویه‌ها منجر نشده است.

◆ ماهیت حقوقی پیش‌فروش آپارتمان و راهکارهای ثبت رسمی آن

فیروز احمدی و هنگامه غضنفری

چکیده: سال‌هاست که پیش‌فروش آپارتمان یکی از شیوه‌های رایج و مناسب تأمین مسکن است، با وجود این، ایرادات حقوقی این نوع قراردادها مرتفع نشده و خطرات ناشی از آن کماکان، حقوق مصرف‌کنندگان را تهدید می‌کند. تنوع در تفسیر به جهت ابهام در ماهیت حقوقی این نوع قراردادها از یک طرف و فقدان سازوکارهای ثبتی مناسب برای ثبت رسمی این معاملات از طرف دیگر از مهمترین چالش‌های فرا رو در این زمینه بوده و دعاوی متعدد اشخاص در محاکم دادگستری نیز از تبعات چنین وضعیتی است. این مقاله در تلاش است، تا ضمن ارائه تحلیل‌های حقوقی متفاوت از «قرارداد پیش‌فروش آپارتمان» به راه‌حلی برسد که مطابق آن پیش‌فروش ساختمان، در حقیقت، عقد بیعی تلقی گردد که مالکیت خریدار را در دو بخش تملیک فوری و تملیک در آتیه محقق می‌سازد در عین حال نارسایی‌های مقررات ثبتی را با ارائه راه‌حل‌های مناسب مطرح، تا با اعمال آنها در روابط حقوقی افراد و همچنین وضع مقررات جدید حقوق پیش‌خریداران تأمین گردد.

◆ تحلیل حقوقی دعوای اثبات مالکیت

دکتر عبدالله خدابخشی

چکیده: در بسیاری از مراجع قضائی دعوایی با عنوان «اثبات مالکیت» مطرح می‌شود و دادگاه‌ها در مورد قابلیت استماع آن اختلاف دارند. برخی با توجه به اصل قابلیت استماع دعاوی، این دعوا و دعاوی مرتبط با آن، مانند تنفیذ قولنامه را می‌پذیرند. در مقابل، نظم حاکم بر طرح دعاوی، نفع در پذیرش دعوا و واجد اثر بودن آن، اصل تأسیسی بودن احکام و ضرورت ایجاد نظم حقوقی تازه در روابط اشخاص، از جمله دلایلی است که پذیرش دعوای اثبات مالکیت را دشوار و با جمع شدن دلایل دیگر، غیرممکن می‌کند. به نظر ما و با توجه به تعدد روابط حقوقی و پیچیدگی آنها، نفی یا پذیرش مطلق این دعوا، صحیح نیست. هرچند باید اصل را بر غیر قابل پذیرش بودن آن دانست اما از قابلیت طرح دعوای اثبات مالکیت، به صورت استثناء و در برخی از وضعیت‌های حقوقی خاص می‌توان دفاع نمود.

نقد: لایحه قانون تجارت

◆ نقد شیوه قانون نویسی در لایحه قانون تجارت

دکتر سیدالهام‌الدین شریفی

◆ تأملاتی در خصوص لایحه قانون تجارت مصوب تیرماه ۱۳۸۴ هیأت وزیران

دکتر ربیعا اسکینی

◆ بررسی انتقادی ابواب یکم تا ششم لایحه قانون تجارت

دکتر سیدالهام‌الدین شریفی

◆ نقد مقررات ابواب پنجم و هفتم لایحه قانون تجارت

علیرضا عالی‌پناه

◆ نگاهی به مقررات لایحه قانون تجارت در باب ضمانت مستقل (مواد ۱۳۶ تا ۱۷۱)

دکتر مرتضی شهبازی‌نیا

◆ نقد و بررسی ادغام شرکت‌های تجاری در لایحه قانون تجارت

دکتر احمد بیگی حبیب‌آبادی